

Impact of the English for Universities Project on ESP and EMI in Ukrainian Higher Education. Final Report. 2019].

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

МЕХЕДА Аліна Миколаївна – кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри історії, археології, інформаційної та архівної справи Центральноукраїнського національного технічного університету.

Наукові інтереси: методика викладання іноземних мов, інноваційні методи навчання англійської та польської мови.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

MEKHEDA Alina Mykolayivna – Candidate of Pedagogical Sciences, Senior Lecturer, Department of History, Archeology, Information and Archival Affairs of the Centralukrainian national technical University.

Circle of scientific interests: methods of teaching foreign languages, innovative methods of teaching English and Polish.

Стаття надійшла до редакції 18.03.2021 р.

УДК 378.018.43

DOI: 10.36550/2415-7988-2021-1-194-162-167

НІКОЛЕНКО Людмила Миколаївна –

кандидат педагогічних наук, доцент, завідувачка кафедри педагогіки та спеціальної освіти Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8708-3117>
e-mail: l.nikolenko1@gmail.com

ІЛЬЧЕНКО Лариса Анатоліївна –

магістрантка Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2921-9933>
e-mail: l.nikolenko1@gmail.com

САМОСТІЙНА РОБОТА ЗА ДИСТАНЦІЙНОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ: РЕЗУЛЬТАТИ ОПИТУВАННЯ СТУДЕНТІВ

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. В умовах інтеграції України до Європейського освітнього простору відбувається трансформація фахової підготовки у вищій вітчизняній школі, яка проявляється, насамперед, розширенням сфери самостійної діяльності студентів. Концептуальна зміна освіти, що раніше отримувалась на все життя, на модель неперервної освіти, спонукала до перегляду підходів до організації самостійної роботи студентів з метою набуття навичок самоорганізації та самовдосконалення. Наразі актуалізація парадигми освіти в бік самоосвіти обумовлена не лише підвищеними вимогами до професійної компетентності фахівців в рамках Болонського процесу, а й викликами сучасності через епідемію COVID-19. Стрімкий розвиток інформаційно-комп'ютерних технологій (ІКТ) дозволив продовжувати навчальний процес в закладах вищої освіти (ЗВО) дистанційно, не порушуючи карантинного режиму. Очевидно, що вимушений перехід до іншого формату навчання потребує інтенсифікації самостійної роботи студентів та розробки відповідного контенту. Окреслена проблема є на часі і для підготовки майбутніх корекційних педагогів, особливо, у другу хвилю пандемії.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання самостійної навчальної діяльності студентів як невід'ємної складової освітнього процесу входило в коло інтересів не одного покоління вітчизняних науковців. На сучасному етапі окремі аспекти окресленої проблематики висвітлено в публікаціях Л. Воевідко, Н. Волкової, В. Гавяди, О. Коношевського, О. Михайленко, І. Нагрибельної, О. Пінської, К. Устименко та інших. Зокрема, низка дослідників зосереджувалась на організації самостійної роботи з використанням ІКТ (Н. Бойко, О. Цись, Л. Ляхоцька, Л. Жученко), в умовах дистанційного навчання (М. Умрик), в соціальній мережі Facebook (Ляхоцька Л. та Н. Кислицька). Формуванням культури самостійної роботи майбутніх учителів математики засобами інноваційних технологій опікувалась О. Соя. Інновації в управлінні самостійною роботою студентів-бакалаврів досліджувала Ж. Чернякова, висвітлюючи теоретичні та методичні засади процесу.

На думку С. Скуратівської [6], провідна роль в організації самостійної роботи студентів належить інформаційним технологіям, бо вони як джерела доступу до самоосвіти та нетрадиційного накопичення знань розширюють можливості для творчості,

неординарного підходу у вирішенні виробничих ситуацій, а також активізують перехід від початкового до вищого рівнів самостійності.

«Правильно організована самостійна робота здобувачів вищої освіти – це вибір методів активного навчання, мета якого – якість. Саме тому ця діяльність займає чільне місце в сучасній вищій освіті й потребує постійного вдосконалення та уваги» – вважає Л. Воєвідко [1, с. 27]. Дослідниця наголошує, що вища школа має створити такі умови, які б спонукали здобувачів вищої освіти, особливо майбутніх учителів, до самостійного пошуку, саморозвитку, самовдосконалення та індивідуальної творчої роботи.

До принципів, що беруться за основу викладачем під час організації самостійної роботи майбутніх учителів математики в умовах дистанційного навчання, О. Москаленко, А. Черкаська, Л. Коваленко [2, с. 73] відносять:

– індивідуалізацію (врахування психологічних особливостей кожного студента, рівня сформованості мотиваційної бази для самоосвіти та здатності до самостійної навчально-пізнавальної діяльності тощо);

– інтерактивність (необхідність організації взаємодії не лише з викладачем, а й зі студентами, що разом опановують дисципліну);

– ідентифікацію (необхідність підтвердження своєї особи на етапах контролю, наприклад, відеозв'язок).

На нашу думку, вказані принципи є актуальними щодо організації самостійної навчальної діяльності і для інших спеціальностей.

Враховуючи сучасні реалії, А. Шевцов, О. Ласточкина та Н. Никоненко розглянули питання підготовки вчителів спеціальної освіти в умовах екстреного запровадження дистанційного навчання (ДН). Науковці констатують необхідність розроблення відповідними державними установами нових вимог до обсягу завдань для самостійної роботи студентів під час організації навчання за дистанційною формою. Поштовх – уникнення навчального перенавантаження з огляду на психофізіологічні та вікові обмеження студента [7, с. 256]. Особисто Н. Никоненко стверджує: «засоби та прийоми самостійної роботи з майбутніми фахівцями корекційної освіти потрібно визначати залежно від обраного опрацювання виду діяльності, спрямування конкретного вміння та використання технічних та нетехнічних засобів навчання» [4, с. 19]. Таким чином, аналіз наукових джерел засвідчив

актуальність обраної теми дослідження.

Мета статті – висвітлити практичні аспекти організації самостійної роботи майбутніх педагогів спеціальної освіти в умовах дистанційного навчання для подальшого пошуку шляхів її інтенсифікації.

Виклад основного матеріалу дослідження. Дослідження проводилось на базі кафедри педагогіки та спеціальної освіти Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара за участі 56 студентів-бакалаврів другого, третього та четвертого курсів навчання. Інструментарієм констатувального етапу було обрано анкетування та опитування. Респондентам пропонувалось відповісти на запитання анкети щодо з'ясування ставлення до впровадження дистанційного навчання (укладена авторами) та на виявлення особливостей самостійної навчальної діяльності студентів в умовах дистанційного навчання (дві адаптовані анкети, за О. Цись та В. Ляудіс). Відповіді студентів оброблені та узагальнені. У цій статті звертаємо увагу на такі результати діагностичного опитування.

До введення карантинних обмежень інформацією щодо дистанційного навчання у ЗВО України володіли 55,4 % опитаних. У вигляді сучасного формату отримання вищої освіти ДН сприймають 46,4 %; не вбачають сенсу в його застосуванні, окрім загальносуспільних кризових ситуацій – 26,8%; розглядають як додаткове до традиційного навчального процесу – 23,2 %; визначили актуальним поєднання аудиторної та дистанційної форми навчання 3,6 % осіб.

З огляду на сучасні реалії трансформації освітнього процесу під час пандемії, студентів запитали: «Чи відчуваєте Ви необхідність навчатися додатково задля отримання іншої спеціальності чи спеціалізації?». Позитивну відповідь надали 40 %, негативну – 10,9 % осіб, переймаються цим час від часу – 43,6 % опитаних, а частка тих, кому важко відповісти, склала 5,5 %. Отже, бажання більшості респондентів розширити коло професійних інтересів та здатностей має шанс реалізуватися в найближчому майбутньому, що цілком відповідає принципам неперервної освіти та свідчить про розвиток навичок до навчання протягом життя.

Серед студентів, котрі виявили бажання навчатися неформально, згодні отримати додаткову спеціалізацію дистанційно – 43,6 %; не виключають такої можливості 38,2 %; не мають бажання або не визначилися щодо даної пропозиції відповідно 10,9 % та 7,3 % здобувачів освіти. У разі отримання додаткової спеціалізації дистанційно, закордонному закладу вищої освіти надали

перевагу 29,1 % респондентів, відповідь «швидше закордонному, аніж українському» обрали 43,6 % осіб, за вітчизняні ЗВО – 12,7 % опитаних, 14,6 % студентів не знають, потрібно їм це чи ні. Вказані показники слугують тривожним сигналом і обумовлені, на наш погляд, низьким рівнем розвитку дистанційної форми навчання в Україні загалом, і у вітчизняній вищій школі, зокрема.

Питання стосовно пріоритетності платформи, на якій впроваджується ДН, є принциповим для 21,4 % респондентів, неважливим – для 44,6 %, у решти (34 %) взагалі ніяких думок щодо цього не виникало. За можливості вибору системи для підтримки дистанційного навчання, майже половина студентів (48,2 %) надала перевагу Microsoft 365 (її, власне, і використовує базовий ЗВО). Google Classroom вподобали 28,6 % осіб, інтерфейс Moodle є актуальним лише для 1,8 % студентів. Лише дехто з учасників дослідження зазначили як позитивне сумісне використання вказаних платформ. Якщо порівняти позиції студентів та викладачів стосовно цього питання, то побачимо, що за результатами дослідження А. Шевцова, О. Ласточкиної та В. Никоненко [7, с. 255], жодна з охарактеризованих систем ДН (Moodle, Google Classroom, Office 365, ATutor, Prometheus) не задовольняє потреб опитаних викладачів (висновок зроблено на основі узагальнених даних тестування представників кафедр спеціальної освіти з одинадцяти ЗВО різних регіонів України).

Найзручнішим відеосервісом для взаємодії з викладачами в режимі онлайн більшість (87,5%) учасників анкетування назвали ZOOM. До оптимальних засобів комунікації в процесі дистанційного навчання студенти віднесли електронну пошту (21,4%), Viber (19,6%); Telegram (16,1%). Що ж до решти опитаних (42,9%), то вони користувались двома чи навіть трьома вказаними засобами одночасно, спілкуючись подекуди за допомогою мобільного зв'язку, Messenger чи WhatsApp. Значна кількість респондентів (73,2%) не виокремили жодної із соціальних мереж, яка була б цілком придатною для освітніх потреб.

Загалом, анкетування показало, що студенти не мали проблем із навчанням та виконанням завдань самостійної роботи через відсутність необхідних пристроїв, хоча деякі відзначали їх недосконалість. Залежність ефективності навчального процесу на відстані від технічних можливостей обладнання та сервісів підтвердили 69,6 % осіб.

Не висували претензій до дистанційного оцінювання знань 62,5 % респондентів; через брак коментарів з боку викладачів не завжди

влаштовували оцінки 35,7 % студентів. Зміна формату навчання ніяким чином не вплинула на успішність 62,5 % опитуваних; а 21,4 % осіб констатували навіть її покращення за рахунок збільшення часу на самопідготовку, який раніше витрачався на дорогу до ЗВО. Гірше стали навчатися 16,1 % студентів. Одна із озвучених причин тому – ситуативність зворотного зв'язку між викладачами та студентами.

Стосовно усвідомлення студентами сутності самостійної навчальної роботи, то було з'ясовано таке. Вислів «самостійна навчальна діяльність студента» 34,5 % учасників анкетування розуміють як самостійну роботу, 25,5 % сприймають як самоосвіту, 16,4 % розглядають у вигляді навчання поза закладом освіти (курси, факультативи), 1,8 % трактують як наукову роботу, а решта (21,8%) вкладає в його значення два чи декілька вказаних понять одночасно.

Із загальної кількості опитаних, задоволені налагодженням свого навчання й самостійної навчальної діяльності 54,5 %, протилежну думку мали 16,4 %, не визначилися з відповіддю – 29,1 % студентів.

Одне із питань безпосередньо стосувалось надання студентам рекомендацій з боку викладачів на початку навчання у ЗВО, на початку вивчення окремих предметів, протягом заняття. Виявилось, що консультування в першому випадку необхідно 16,1 % опитаних, другому і третьому – відповідно 37,5 % та 28,6 % осіб, а 17,8 % бакалаврів взагалі не виокремили жодного варіанта із вказаних. Доречно зауважити, що процентне співвідношення за вказаними критеріями дещо різниться залежно від курсу навчання. Консультацій на початку вивчення окремих предметів потребує більшість другого та третьокурсників – відповідно 45,5 % та 36,8 %, а майже половині четвертокурсників (46,7%) необхідні поради під час занять. Варто відзначити, що коло потреб студентів охоплювало рекомендації щодо написання курсових робіт та рефератів, підготовки до екзамену, самостійного конспектування лекцій, опрацювання книг, планування власного часу, виконання самостійної роботи (написання тез, раціонального читання, виділення головного з прочитаного, складання конспектів). Дехто волів би отримати пояснення, як користуватися науковою бібліотекою, як краще запам'ятовувати матеріал та перелік додаткових завдань, що сприяли б ефективній підготовці до контрольних заходів. Ці результати цілком підтверджують і висновки, отримані у дослідженні О. Москаленко, Л. Черкаської та

О. Коваленко [2, с. 74]. Спираючись на практичний досвід організації самостійної роботи в умовах ДН, дослідники найбільшу трудність вбачають в її диференціації залежно від курсу, на якому викладається дисципліна. Враховуючи вищевикладені власні результати, а також відповіді студентів на уточнювальні питання, ми повністю погоджуємося з твердженням полтавських науковців.

Збільшення обсягу годин на самостійну роботу, передбачене оновленими освітніми програмами, доречним в умовах онлайн навчання визнала більшість як другокурсників (68,2 %), так і старшокурсників (60 %). Серед третьокурсників, котрі підтримують збільшення часу на самостійне опрацювання матеріалу, виявилося дещо менше осіб – 31,6 %, невизначено позицію зафіксовано у 42,1 % респондентів. До поставленого запитання «Збільшення обсягу самостійної роботи може негативно впливати на якість професійної підготовки?» за курсами мали схожі результати з попередніми. Констатували передбачуваний взаємозв'язок між професійною підготовкою та самостійною роботою 72,7 % бакалаврів другого курсу, 73,3 % студентів випускного курсу та, знову ж таки, 31,6 % – третього.

На запитання «Яке місце у власній навчальній діяльності Ви відводите самостійній роботі?» найбільше респондентів (61,8%) відповіли, що виконують її своєчасно та в повному обсязі. Найменш сумлінними виявилися старшокурсники (53,3%). А показники щодо відповідей другокурсників та третьокурсників незначно відрізнялися між собою (63,6 % та 66,7 % осіб відповідно). Студентів, які б ігнорували завдання для самостійного опрацювання, взагалі не виявлено. Виконувати лише ту самостійну роботу, яка їм цікава, дозволяють собі 5,5 % опитаних.

Як зазначалося нами у попередньому аналізі цієї анкети [3], найбільш одностайною була думка респондентів старших курсів стосовно запитання «Як Вам зручніше виконувати і здавати завдання, призначені для самостійної роботи?». Відповідь «дистанційно» порівняно з «очно» схвалена 81,8 % осіб від загальної кількості опитаних. Серед наймолодших учасників анкетування лише половина осіб підтримала онлайн формат. Остаточна обробка результатів підтвердила попередні показники.

Окрім того, ми виявили, що цейтнот під час виконання самостійних завдань постійно відчувають 23,5 % студентів, інколи не вистачає часу на виконання самостійної

роботи 45,4 % респондентів, для 12,7 % осіб такого поняття не існує, а 16,4 % опитаних було важко відповісти. Основним фактором, що заважає ефективно займатись самостійною роботою, як завжди, так і час від часу, бакалаври вказали перевантаження з окремих дисциплін. Такої думки 71,4 % респондентів.

Варто зазначити, що студенти не бачать суттєвої різниці між завданнями, запропонованими для самостійної роботи в дистанційному та традиційному форматах, у зв'язку із чим важко було визначитись, чи потрібно ж міняти характер завдань в рамках онлайн навчання, 33,3 % четвертокурсників, 10,5 % третьокурсників та 22,7 % другокурсників; водночас, вважають, що обов'язково треба це робити, лише 20 %, 47,4 % і 36,4 % осіб відповідно.

Звертаємо також увагу й на те, що здобувачі освіти засвідчили важливість у самостійній підготовці до занять використання різноманітних джерел інформації: лекційних матеріалів, рекомендованих підручників, навчально-методичних посібників, конспектів, додаткової літератури, сучасних інформаційних технологій. Найчастіше серед додаткових онлайн джерел інформації респонденти відвідували такі ресурси, як: YouTube (39,3%), електронні бібліотеки (17,9%), архіви електронних фахових видань (5,4%). Решта студентів (33,8%) зверталась до кількох ресурсів одночасно. Зокрема, матеріали наукових статей та збірників конференцій викликав інтерес у 21,4 % осіб, а монографії, дисертації та автореферати мають місце у самостійній пізнавальній діяльності лише у 16,1% опитаних студентів. Значна частка учасників дослідження, за традицією, спрямовують свою увагу тільки на підручники та посібники в поєднанні з лекційним матеріалом та методичними рекомендаціями, які їм надають викладачі.

Водночас, 94,6 % опитаних студентів у самостійному навчанні постійно використовують інформаційні технології, виокремлюючи такі позитивні моменти: достатня кількість ресурсів, швидкість щодо знаходження інформації, сучасність, зручність, інформативність, доступність та відкритість, багатофункціональність, альтернативність, наочність, компактність, можливість вільного планування часу, комфортність та деякі інші. Перевагу конспектуванню обов'язкової літератури над використанням інформаційних джерел надали 19,6 % студентів; письмові відповіді на запитання та фіксування незрозумілих аспектів практикують, відповідно, 28,6 % і

21,4 % осіб; вбачають за краще засвоювати матеріал під час обговорення проблемних питань з однокласниками лише 7,1 % опитаних, що може свідчити про неготовність респондентів брати участь у відкритих дискусіях, і на це варто звернути увагу.

Загалом, проведений аналіз результатів опитування показав, що лише 3,6 % студентів достатньо серйозно ставляться до самостійної навчальної роботи, займаючись нею більше 20 годин на тиждень. Переважна ж більшість опитаних (41,1 %) витрачають на самостійну навчальну діяльність 5–10 годин впродовж вказаного терміну, тоді як 21,4 % респондентів приділяють їй дещо більше уваги – від 10 до 15 годин. Наявність студентів, які можуть працювати самостійно понад 15 годин впродовж тижня, за твердженням О. Сої [5, с. 161], вказує на сформованість у них належного рівня саморегуляції навчальної діяльності, вольових і мотиваційних характеристик особистості. Серед учасників нашого анкетування їх не так багато – 12,5 %, а отже, необхідно змінювати підходи в організації цього виду навчання задля формування вказаних властивостей зрілої особистості, тим більше, що й самі студенти домінуючим фактором в організації самостійної навчальної діяльності вказали самоконтроль (56,4 %); для 36,4 % бакалаврів переважаючим чинником залишається контроль з боку викладачів.

Звертаємо увагу і на такий факт: під час опитування з'ясувалося, що найбільшою перешкодою для забезпечення ефективності самостійної роботи із застосуванням ІКТ є брак інформаційних умінь (вказали 30,9 % осіб). Показник кількості студентів, яким не вистачає навичок самостійної навчальної діяльності та організаційних умінь, склав 25,5%. На запитання щодо способу їх формування найбільше респондентів вказали: «методом спроб і помилок» (47,3%) і «через самовиховання» (36,4%). Варіант «вони самі по собі коли-небудь сформуються» обрали 7,3% осіб.

Отже, необхідними умовами інтенсифікації самостійної навчальної діяльності учасники анкетування вважають такі: посилення як мотивації, так і контролю з боку викладачів; перегляд підходів до комунікації зі студентами (більше розуміння та підтримки), впровадження інноваційних способів здобуття знань, зміна формату та змісту завдань самостійної роботи.

Висновки та перспективи подальших розвідок наперед. Аналіз даних констатувального анкетування не лише показав, що інформаційно-комп'ютерні технології міцно увійшли в навчальний

процес ЗВО, а й допоміг визначити серед них найактуальніші для ефективного забезпечення дистанційної форми навчання. Певною мірою рейтинг дистанційного формату поступово зростає: від сприйняття його ледве не половиною респондентів як сучасної альтернативи традиційному виду навчання – до зайняття майже панівної позиції у разі їх самостійної навчальної діяльності, особливо, у старшокурсників. Деякі студенти навіть засвідчили покращання успішності за рахунок звільненого часу для самостійного опрацювання завдань, а більшість опитаних не відчула негативного впливу через зміну форми навчання та збільшення обсягу самостійної роботи.

Застосування ІКТ в самостійній навчальній діяльності підтверджено відповідями ледве не всіх здобувачів і є нагально необхідним в умовах дистанційного навчання під час вимушеного карантину. Проте, третина з опитаних визнає недосконалість своїх інформаційних умінь, що ускладнює процес самопідготовки. Результати дослідження також засвідчили необхідність змін у характері завдань, перегляду їх обсягу, удосконалення навичок педагогічного спілкування, а також проведення різного роду індивідуальних консультацій студентам.

Зроблені нами висновки стануть основою для переосмислення та реорганізації змісту, характеру, способів самостійної навчальної діяльності студентів та управління цим процесом з тим, щоб максимально сприяти формуванню необхідних особистісних і професійних компетентностей здобувачів вищої освіти в галузі спеціальної педагогіки.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Воевідко Л. М. Організація самостійної роботи здобувачів вищої освіти / Л. М. Воевідко // Педагогічна освіта : теорія і практика : зб. наук. праць. Кам'янець-Подільський, 2016. Вип. 21. Ч. 2. С. 25–31.
2. Москаленко О. А. Педагогічне забезпечення самостійної роботи в умовах дистанційного навчання / О. А. Москаленко, Л. П. Черкаська, О. В. Коваленко // Current trends and factors of the development of pedagogical and psychological sciences in Ukraine and EU countries : International scientific and practical conference proceedings, September 25-26, 2020 p. Part 2. Lublin, 2020. P. 72–75.
3. Ніколенко Л. М. Щодо самостійної роботи студентів в умовах дистанційного навчання / Л. М. Ніколенко, Л. А. Ільченко // Педагогіка вищої школи: досвід і тенденції розвитку : матеріали V Всеукр. наук.-пр. конф., 5 лист. 2020 р. Запоріжжя, 2020. С 27–29.
4. Никоненко Н. Сучасні форми самостійної роботи у підготовці педагогів корекційної освіти /

Н. Никоненко // Імідж сучасного педагога. 2014. № 4. С. 17–20.

5. Соя О. М. Формування культури самостійної роботи майбутніх учителів математики засобами інноваційних технологій: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / Соя Олена Миколаївна. Вінниця, 2016. 290 с.

6. Скуратівська С. Особливості організації самостійної роботи студентів [Електронний ресурс]: Освіта.ua. URL: http://ru.osvita.ua/school/lessons_summary/education/36615/.

7. Підготовка вчителів спеціальної освіти в умовах екстреного запровадження дистанційного навчання [Електронний ресурс] / А. Г. Шевцов, О. В. Ласточкина, Н. В. Никоненко // Інформаційні технології і засоби навчання. 2020. Том 77, №3. С. 240–257.

REFERENCES

1. Voyevdiko, L. M. (2016). *Orhanizatsiya samostiyanoi roboty здobuvachiv vyshchoyi osvity*. [Organization of independent work of higher education]. Kamenets-Podolsky.

2. Moskalenko, O. A. (2020). *Pedahohichne zabezpechennya samostiyanoi roboty v umovakh dystantsiyoho navchannya*. [Pedagogical support of independent work in terms of distance learning]. Lublin.

3. Nikolenko, L. M. (2020). *Shchodo samostiyanoi roboty studentiv v umovakh dystantsiyoho navchannya*. [On independent work of students in terms of distance learning]. Zaporizhzhya.

4. Nykonenko, N. (2014). *Suchasni formy samostiyanoi roboty u pidhotovtsi pedahohiv korektsiyanoi osvity*. [Modern forms of independent work in the training of teachers of correctional education].

5. Soya, O. M. (2016). *Formuvannya kultury samostiyanoi roboty maybutnikh uchyteliv matematyky zasobamy innovatsiynykh tekhnolohiy*. [Formation of culture of independent work of future teachers of mathematics by means of innovative technologies]. Vinnytsya.

6. Skurativ's'ka, S. *Osoblyvosti orhanizatsiyi*

samostiyanoi roboty studentiv. [Features of the organization of independent work of students].

7. *Pidhotovka vchyteliv spetsial'noyi osvity v umovakh ekstrenoho zaprovadzhennya dystantsiyoho navchannya*. (2020). [Training of teachers of special education in terms of emergency implementation of distance learning].

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

НИКОЛЕНКО Людмила Миколаївна – кандидат педагогічних наук, доцент, завідувачка кафедри педагогіки та спеціальної освіти Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара.

Наукові інтереси: професійна підготовка майбутніх педагогів у галузі спеціальної освіти, інноваційні підходи до питань виховання та корекції розвитку дітей з особливостями психофізичного розвитку.

ГЛЬЧЕНКО Лариса Анатоліївна – магістрантка Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара.

Наукові інтереси: професійна підготовка майбутніх педагогів у галузі спеціальної освіти.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

NIKOLENKO Liudmyla Mykolaivna – PhD of Pedagogy, Associate Professor, Chairperson of the Department of Pedagogy and Special Education of Oles Honchar Dnipro National University.

Circle of scientific interests: professional preparation of future teachers of the special education, innovative going near the questions of education and correction of development of children with the features of psychological development.

ILCHENKO Larysa Anatoliivna – is a Master's Student at Oles Honchar Dnipro National University.

Circle of scientific interests: professional training of future teachers in the field of special education.

Стаття надійшла до редакції 18.03.2021 р.

УДК 372.881.111.22.

DOI: 10.36550/2415-7988-2021-1-194-167-172

ТОКАРЕВА Тетяна Станіславівна –

кандидат педагогічних наук, доцент,

доцент кафедри німецької мови та методики її викладання

Центральноукраїнського державного педагогічного університету

імені Володимира Винниченка

ORCID:<https://orcid.org/0000-0001-6898-821X>

e-mail: tokareva.tatyana29@gmail.com

ОСОБЛИВОСТІ УРОКУ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. Іноземна мова як навчальний предмет суттєво відрізняється від інших шкільних дисциплін. Це цілком

зрозуміло, тому що вони мають свої особливості, які впливають із специфіки самого предмета. Іноді до особливостей уроку відносять необхідність прищеплювання